

M.A. Examination 2018
Semester-III
Sanskrit
Course : XI (Philosophy Group)
(Sāṃkhya)

Time : 3 Hours

Full Marks : 40

Questions are of value as indicated in the margin

1. प्रश्नत्रयं समाधेयम्— 10×3=30
- (क) अर्थापत्तेः प्रमाणान्तरत्वमिष्टं न वेति वाचस्पत्युक्तरीत्या विचार्यताम्।
(ख) सांख्यमतानुसारं पुरुषास्तित्वं साधनीयम्।
(ग) व्यक्ताव्यक्तयोः साधर्म्यं निरूप्य वैधर्म्यं प्रतिपाद्यताम्।
(घ) सांख्यसम्मतः सत्कार्यवादः प्रतिपादनीयः।
(ङ) सांख्यकारिकामनुसृत्य ज्ञानेन्द्रियाणि कर्मेन्द्रियाणि च समुल्लिख्य वाचस्पत्युक्तरीत्या व्याख्यायन्ताम्।
2. अधोलिखितासु काप्येका कारिका व्याख्येया— 10
- (क) प्रीत्यप्रीतिविषादात्मकाः प्रकाशप्रवृत्तिनियमार्थाः।
अन्योऽन्याभिभवाश्रयजननमिथुनवृत्तयश्च गुणाः।।
(ख) तस्मात्तत्संयोगादचेतनं चेतनावदिव लिङ्गम्।
गुणकर्तृत्वे च तथा कर्त्तव्यं भवत्युदासीनः।।
(ग) रूपैः सप्तभिरेव तु बध्नात्यात्मानमात्मना प्रकृतिः।
सैव च पुरुषार्थं प्रति विभोचयत्येकरूपेण।।
-